

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

ЖОБА

«Нейропсихологиялық диагностика және әртүрлі бұзылыстары бар балалармен түзету жұмыстары»

психолог, дефектолог, логопед, ПМПК мамандарына, мектепке дейінгі ұйымдар, орта білім беру ұйымдарының, коррекциялық мектептер мен түзету-дамыту орталықтар педагогтерінің біліктілігін арттыру курсының

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Дайындаған:

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

Астана қ., 2026

МАЗМҰНЫ

Бөлім 1.	Жалпы ережелер	3
Бөлім 2.	Глоссарий	5
Бөлім 3.	Бағдарламаның тақырыбы	7
Бөлім 4.	Бағдарламаның мақсаты, міндеті және күтілетін нәтижелері	7
Бөлім 5.	Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны	8
Бөлім 6.	Оқыту процесін ұйымдастыру	13
Бөлім 7.	Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету	14
Бөлім 8.	Оқу нәтижелерін бағалау	15
Бөлім 9.	Қурстан кейінгі сүйемелдеу	16
Бөлім 10.	Негізгі және қосымша әдебиеттер тізімі	16
Қосымша 1	Қорытынды жұмыстарды бағалау критерийлері	18

1-бөлім. Жалпы ережелер

Білім беру бағдарламасы инклюзивті білім беру жағдайында балалардың дамуындағы бұзушылықтарды диагностикалау және түзету бойынша педагогтердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға бағытталған. Нейропсихологиялық диагностика және коррекция дамуында бұзушылықтары бар балаларға мамандандырылған көмек ретінде заң талаптарына сәйкес келеді. Курс ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды диагностикалау және сүйемелдеу бойынша практикалық құзыреттілікті қалыптастырады. Бұл тақырып бойынша біліктілікті арттыру курстары педагогтердің үздіксіз кәсіби дамуына қойылатын заң талаптарының орындалуын қамтамасыз етеді.

«Нейропсихологиялық диагностика және әртүрлі бұзылыстары бар балалармен түзету жұмыстары» біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасы Қазақстан Республикасының заңнамасына, білім беру, инклюзивті білім беру, психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу және педагог қызметкерлердің кәсіби дамуы саласындағы қолданыстағы нормативтік-құқықтық актілерге, сондай-ақ Қазақстан Республикасының халықаралық міндеттемелеріне сәйкес әзірленген.

Бағдарлама келесі нормативтік-құқықтық актілердің талаптарына сәйкес келеді:

«Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2007 жылғы 27 шілде, № 319-III) 1-тарау. Жалпы ережелер. 1-бап, 21-1, 21-2-тармақтар, 8-бап, 7-тармақ.

3-тарау. Білім беру жүйесі. 24-бап, 5-тармақ. 5-тарау. Білім беру қызметінің субъектілері. 51-бап, 2-тармақ. 51-бап, 6-тармақ.

«Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2019 жылғы 27 желтоқсан, № 293-VI) 2-тарау. Педагогтің мәртебесі. 5-бап, 1-тармақ, 1, 3 тармақшалар. 8-бап, 1-тармақ, 2) тармақша.

«Мүмкіндігі шектеулі балаларға әлеуметтік және медициналық педагогикалық түзеу арқылы қолдау көрсету туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2002 жылғы 11 шілде, № 343-II) 1-тарау. Жалпы ережелер. 1-бап. Түзете-дамыту көмегі психологиялық-педагогикалық диагностика мен түзету жұмысын қамтиды. 2-тарау. Түзету арқылы қолдау көрсету жүйесі. 8-бап, 1-тармақ. 9-бап.

«Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Заң (2002 жылғы 8 тамыз, № 345-II) 15-бап, 1-тармақ. 24-бап, 1-тармақ.

ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы (Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттары)

2-бөлім, 11-тармақ. 5-бөлім, 65-тармақ.

ҚР Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығы «Білім алушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету қағидаларын бекіту туралы» 2-тарау, 8-тармақ. 3-тарау, 14-тармақ.

Қазақстан Республикасында инклюзивті саясатты дамытудың 2025–2030

жылдарға арналған тұжырымдамасы (ҚР Үкіметінің 2024 жылғы 30 желтоқсандағы № 1143 қаулысы) 4-бөлім.

Әрбір баланың қолжетімді және сапалы білім алуға, ерте көмек пен мамандардың қолдауына құқығын бекітетін Бала құқықтары туралы БҰҰ Конвенциясы (Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1994 жылғы 8 маусымдағы № 53-ХІІ Қаулысымен ратификацияланған) және Мүгедектер құқықтары туралы БҰҰ Конвенциясы (Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 20 ақпандағы № 175-V Заңымен ратификацияланған).

Бағдарлама Қазақстан Республикасының қолданыстағы нормативтік-құқықтық талаптарына толық сәйкес келеді, инклюзивті білім беру және даму бұзылыстарын ерте анықтау саласындағы мемлекеттік басымдықтарды іске асыруды қамтамасыз етеді, сондай-ақ қазіргі білім беру және балаларды әлеуметтік қолдау жүйесінде сұранысқа ие педагогтердің, психологтердің, логопедтердің, дефектологтардың және ПМПК мамандарының кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған.

Бағдарламаның **өзектілігі** Қазақстан Республикасының мемлекеттік саясатының адами капиталды дамыту, инклюзивті білім беру және балалардың дамуындағы бұзылыстарды ерте анықтау саласындағы басымдықтарымен негізделген. Қазіргі жағдайда сөйлеу, когнитивті, реттеуші және эмоционалды дамуында қиындықтары бар балалардың саны артып келеді, бұл педагогтардан диагностика мен түзетудің ғылыми негізделген әдістерін меңгеруді талап етеді.

Әлемдік тәжірибе мидың функционалды жүйелері мен атқарушы функцияларын талдауға негізделген бала дамуының кешенді нейропсихологиялық бағалауына тұрақты үрдісті көрсетеді. Халықаралық тәжірибеде жүйелі бағалауға бағытталған, назарды, есте сақтауды, сөйлеуді, реттеуді және моторлық функцияларды бағалауға стандартталған сынамалар қатары кеңінен қолданылады (NEPSY-II, NIH Toolbox, D-KEFS, CANTAB, BRIEF), бұл концептуалды түрде Лурияның синдромдық тәсілімен сәйкес келеді.

Бағдарламаның негізіндегі Лурияның нейропсихологиялық әдістемесі, когнитивті функцияларды диагностикалаудың негізі ретінде бүкіл әлемде танылған. Ол Ресейде, Еуропада, АҚШ-та, Қытайда, Оңтүстік Кореяда, Израильде қолданылады және нейропсихология, педагогика және когнитивтік ғылымдардың қазіргі әлемдік интеграциясымен үйлеседі. Бұл әдістеме функционалды кемшіліктерді ерте анықтап, әр балаға жеке түзету бағдарламасын жасауға жол ашады. Бағдарлама ұлттық денсаулық сақтау және білім беру бағдарламаларын іске асыру үшін маңызды болып табылатын білікті кадрлық резервті дамытуға көмектеседі. Бұл ерте араласу, мультидисциплинарлық және дербестендірілген әдіс-тәсілдер нейродамудың және оңалтудың жаһандық үрдістеріне сәйкес келеді.

Бағдарламада қолданылатын нейропсихологиялық терминдер:

Агнозия – бас ми қыртысы мен оған жақын орналасқан қыртысасты құрылымдарының зақымдануынан туындайтын қабылдаудың түрлі түрлерінің бұзылуы. Ми қыртысының бастапқы бөлімдерінің зақымдануы сезімталдықтың қарапайым бұзылуларына әкеледі. Қыртыстың екінші бөлімдері зақымданған жағдайда адам келіп түскен ақпаратты талдау және біріктіру қабілетін жоғалтады, бұл көру, есту, тактильді қабылдау секілді түрлі қабылдау түрлерінің бұзылуына әкеледі.

Алексия – ми қыртысының түрлі бөліктерінің (оңқайларда сол жақ жартышар) зақымдануы нәтижесінде пайда болатын оқу процесінің бұзылуы немесе оны меңгере алмау. Ми қыртысының зақымданған аймағына байланысты алексияның бірнеше түрі (оптикалық, моторлық және т.б.) ажыратылады.

Афазия – сол жақ жартышардың (оңқайларда) жергілікті зақымдануы кезінде пайда болатын сөйлеу бұзылысы, сөйлеу қызметінің түрлі түрлерінің жүйелік бұзылысымен сипатталады.

Амнестикалық афазия – заттардың атауын айтуда қиындықтар туындайтын бұзылыс, самай-төбе- шүйде бөліктерінің зақымдануынан пайда болады.

Динамикалық афазия – сөйлем деңгейінде, көбінесе сукцессивті баяндау деңгейінде сөйлеудің бұзылуы. Сукцессивті баяндау сөйлемнің мағыналық, синтаксистік және грамматикалық құрылымын қалыптастырудан басталады.

Кинестетикалық афазия (афферентті-моторлық) – сөздің айтылуындағы бұзылыс, артикуляциясы ұқсас дыбыстарды ажырату қиындықтарына байланысты бір дыбыстың екіншісімен ауыстырылуы. Бұл бұзылыс сол жақ жартышардың (оңқайларда) постцентральды иректің төменгі бөліктері зақымданғанда байқалады.

Кинетикалық афазия (эфферентті-моторлық) – сөйлеудің кинетикалық ұйымдастырылуының бұзылуы, сөйлеу стереотиптерінің инерттілігіне байланысты бір сөзден екінші сөзге ауысу қиындықтарымен көрінеді. Сол жақ жартышардың (оңқайларда) премоторлы қыртысының төменгі бөліктері зақымданғанда пайда болады.

Билатеральды бұзылыс – бас ми қыртысының сол және оң жақ жартышарларының симметриялы бөліктеріндегі екіжақты қызмет бұзылысы.

Вербалды – психологияда таңбалық материалды және осы материалмен жұмыс істеу процесерін сипаттайтын термин. Ол мағыналы (сөздер қатарлары, мәтін үзінділері және т.б.) немесе мағынасыз (дауысты дыбыстарсыз әріптер тобы, буындар және т.б.) болуы мүмкін. Вербалды материалға қарама-қарсы вербалды емес материал – геометриялық фигуралар, суреттер, заттар және т.б.

Гнозис – заттар мен құбылыстарды, олардың мағыналық мәнін тану қабілеті.

Көру гнозисі – заттар мен олардың бейнелерін тану, заттардың (объектілердің) кеңістіктік ерекшеліктерін ажырату, беттерді тану, түстерді ажырату, әріптерді тану қабілеті.

Мнестикалық қызмет – шынайы өмірді психикалық бейнелеудің бір түрі, ол адамның тәжірибесін бекіту, сақтау және кейіннен жаңғырту процестерін қамтиды.

Перинаталды зақымданулар – ұрыққа зиянды факторлардың тууға дейінгі (пренаталды әсерлер), босану кезінде (интранаталды) және туылғаннан кейінгі ерте кезеңде (постнаталды) әсер етуінен пайда болатын түрлі патологиялық жағдайлар.

Персеверация – бірдей қозғалыстарды, бейнелерді, ойларды мәжбүрлі түрде қайталау.

Праксис – мақсатты автоматтандырылған қимыл әрекеттерін орындау қабілеті.

Динамикалық (кинетикалық) праксис – қозғалыстар сериясын орындау қабілеті, ол қимылдардың негізін құрайды.

Кинестетикалық праксис – қажет қимылдар жиынтығын (әсіресе көру бақылауынсыз) кинестетикалық талдау мен біріктіру негізінде орындау қабілеті.

Кеңістіктік праксис – объектілердің кеңістіктік белгілерін, негізгі кеңістіктік координаталарды ажырату қабілеті.

Реципрокты координация – функционалдық жүйелердің жүйке орталықтарының үйлестірілген қызметі, онда бір жүйенің жүйке орталықтарының қозуы басқа жүйенің жүйке орталықтарының тежелуін тудырады. Термин қарама-қарсы бағытталған қимылдарды үйлестірудің күрделі формаларын сипаттау үшін қолданылады.

Симульанды фактор – бір мезгілде ақпаратты қабылдау қабілеті, яғни белгілер мен объектілерді тану. Симульанды тәсіл – ақпаратты бірден қабылдау, біз бүкіл бейнені тұтас көреміз. Мысалы, суретке немесе фотосуретке қарағанда біз оны толығымен қабылдаймыз, жеке бөлшектерге тоқталу міндетті емес.

Сукцессивті тәсіл – ақпаратты бірізді қабылдау, біртіндеп: алдымен бірінші нәрсені, содан кейін екіншісін, содан кейін үшіншісін қабылдаймыз. Бұл тәсіл уақыт бойынша созылады. Мысалы, сөйлеу ақпаратын қабылдау: біз алдымен бір сөзді, содан кейін екіншісін, үшіншісін оқимыз, тек содан кейін ғана толық мағына пайда болады.

ОВЗ (шектеулі мүмкіндіктері бар балалар) – мүгедек балалар немесе 0-18 жас аралығындағы, мүгедек деп ресми танылмаған, бірақ уақытша немесе тұрақты физикалық және (немесе) психикалық дамуында ауытқулары бар, арнайы білім беру жағдайларын қажет ететін балалар.

Бұл білім беру бағдарламасының ерекшелігі – нейрпсихологиялық диагностика классикалық психологиялық немесе педагогикалық диагностикамен салыстырғанда, оның негізі А.Р.Лурияның нейрпсихологиялық теориясына негізделген. Мұнда диагностика тек сыртқы көріністерге (мысалы, жазу қателері, есте сақтау қиындықтары) ғана емес, сонымен қатар осы қиындықтардың артында жатқан мидың қай механизмдерінің бұзылғанын анықтауға бағытталған. Нейрпсихологиялық зерттеу тек дағдыларды бағалаумен шектелмейді, ол мидың функционалдық блоктарының (энергетикалық блок, ақпаратты өңдеу жүйесі, бағдарламалау және бақылау жүйелері) қызметін кешенді түрде талдайды. Бұл тәсіл тек белгілерді (симптомдарды) ғана емес, олардың туындау себептерін де анықтауға мүмкіндік береді. Бағдарлама кешенді функционалдық талдауға, баланың даму профилін жеке карта түрінде құрастыруға, диагностикалық нәтижелердің прогностикалық (болжау) құндылығына және динамикалық бақылауға негізделеді. Яғни, диагностика нәтижелері бойынша баланың дамуы мен оқытудағы өзгерістер үнемі қадағаланып, қажетті түзетулер енгізіліп отырады. Білім беру жүйесінде нейрпсихологиялық диагностиканың клиникалық немесе түзету психологиясындағы классикалық түріне толық сәйкес келетін баламасы жоқ. Алайда психолого-педагогикалық диагностиканың кейбір әдістері мен нысандары баланың даму ерекшеліктерін, оқудағы және мінез-құлықтағы қиындықтарды анықтау, сондай-ақ «жақын даму аймағын» белгілеу сияқты ұқсас міндеттерді шешуге бағытталған. Бағдарлама инклюзивті қоғам секторында жұмыс істейтін педагогтардың, мектепке дейінгі тәрбиешілердің, арнайы мектептердің және оңалту орталықтарының кәсіби қиындықтары мен қажеттіліктерін зерттеу арқылы анықталған сұранысқа ие білім қорын ұсынады.

4-бөлім. Бағдарламаның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері

Бағдарламаның мақсаты: жаңа кәсіби қызмет түрі – нейрпсихолог мамандығына қажетті құзыреттіліктерді меңгеру (әртүрлі генезді бұзылыстары бар балалардың жоғары психикалық функцияларын диагностикалау және түзету). Коррекциялық жұмыстар мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды (ЕБҚ) әлеуметтендіруде кәсіби дағдыларды жетілдіру

Бағдарламаның міндеттері:

- нейрпсихологияның әдіснамалық негіздері;
- жоғары психикалық функциялардың құрылымы және психикалық процестердің қалыптасу механизмдері;
- нейрпсихологиялық диагностика: негізгі қағидаттар мен міндеттер;
- диагностика нәтижелерін талдау. Баланың нейрпсихологиялық зерттеу деректерін сандық бағалау;
- нейрпсихологиялық түзету қағидаттары;

-нейротүзету әдістері.

Қабілеттер мен дағдылар:

-балалардың онтогенездің әртүрлі кезеңдерінде бұзылған нейрокогнитивтік функцияларын анықтау;

-нейропсихологиялық диагностика әдістерін меңгеру;

-жоғары психикалық функциялардың жағдайын бағалау;

-нейропсихологиялық диагностика әдістерін іс жүзінде қолдану;

-аномалды дамуы бар балалармен жұмыс істеуде нейропсихологиялық әдістерді қолдана отырып, диагностика бағдарламаларын әзірлеу;

-балаларға нейропсихологиялық түзету жүргізу;

-нейропсихологиялық әдістерді практикада қолдану;

-баланың жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып, нейропсихологиялық әдістемелерді нақты сұраныстарға бейімдеу;

-нейропсихологиялық әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, коррекциялық бағдарламаларды құрастыру;

-нейропсихологиялық диагностика мен түзету бойынша негізгі ұғымдар мен терминдерді қолдану.

5-бөлім. Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны

Бағдарлама мазмұны тыңдаушыларға кәсіби білім мен дағдыларды меңгеруге бағытталған модульдерді қамтиды. Бұл модульдер қойылған мақсаттар мен міндеттерге сәйкес келесідей бағыттарды қамтиды:

1)нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету;

2)нейропсихологияның негізгі ұғымдары мен бағыттары;

3)нейропсихологиялық диагностика;

4)түзету-дамыту іс-әрекетінің түрлері.

1-модуль. Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету

1. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2007 жылғы 27 шілде, № 319-III) 1-тарау. Жалпы ережелер. 1-бап, 21-1, 21-2-тармақтар Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар ұғымы және олар үшін арнайы жағдайлар жасау міндеті. 8-бап, 7-тармақ. Мемлекет инклюзивті білім беруді дамытуды және барлық балалар үшін тең қолжетімділікті қамтамасыз етеді.

3-тарау. Білім беру жүйесі. 24-бап, 5-тармақ. Білім беру ұйымдары ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға жағдай жасауға міндетті.

5-тарау. Білім беру қызметінің субъектілері. 51-бап, 2-тармақ Педагог қызметкерлер біліктілігін кемінде 5 жылда бір рет арттыруға міндетті. 51-

бап, 6-тармақ. Педагогтер инклюзивті ортада жұмыс істеу үшін заманауи оқыту және түзете-дамыту әдістерін меңгеруі тиіс.

Бағдарламамен

байланыс: оқыту бағдарлама инклюзивті білім беру жағдайында даму бұзылыстарын диагностикалау және түзету бойынша педагогтардың кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған.

2. «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2019 жылғы 27 желтоқсан, № 293-VI) 2-тарау. Педагогтің мәртебесі. 5-бап, 1-тармақ, 1), 3) тармақшалар. Педагогтің кәсіби дамуға және біліктілігін арттыруға құқығы бар. 8-бап, 1-тармақ, 2) тармақша. Педагог өзінің кәсіби құзыреттілігін тұрақты түрде арттыруға міндетті.

Бағдарламамен байланыс: біліктілікті арттыру курстары педагогтардың үздіксіз кәсіби дамуына қатысты заң талаптарының орындалуын қамтамасыз етеді.

3. «Мүмкіндігі шектеулі балаларға әлеуметтік және медициналық педагогикалық түзеу арқылы қолдау көрсету туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2002 жылғы 11 шілде, № 343-II)

1-тарау. Жалпы ережелер. 1-бап. Түзете-дамыту көмегі психологиялық-педагогикалық диагностика мен түзету жұмысын қамтиды.

2-тарау. Түзету арқылы қолдау көрсету жүйесі. 8-бап, 1-тармақ. Түзете-дамыту көмегін арнайы даярлықтан өткен мамандар жүзеге асырады. 9-бап. Диагностика мен түзету жұмыстары кешенді түрде жүргізіледі.

Бағдарламамен байланыс: нейропсихологиялық диагностика және түзету даму бұзылыстары бар балаларға мамандандырылған көмек көрсету нысаны ретінде заң талаптарына сәйкес келеді.

4. «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Заң (2002 жылғы 8 тамыз, № 345-II) 15-бап, 1-тармақ. Әрбір баланың жеке мүмкіндіктері мен қажеттіліктерін ескере отырып білім алуға құқығы бар.

24-бап, 1-тармақ. Мемлекет ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алуына жағдай жасайды.

5. ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы (Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттары)

2-бөлім, 11-тармақ. Білім беру процесі оқушылардың жеке білім беру қажеттіліктерін ескеруі тиіс.

5-бөлім, 65-тармақ. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетіледі.

Бағдарламамен байланыс: оқыту бағдарлама ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды диагностикалау және сүйемелдеу бойынша практикалық құзыреттіліктерді қалыптастырады.

6. ҚР Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығы

«Білім алушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету қағидаларын бекіту туралы» 2-тарау, 8-тармақ. Психологиялық-педагогикалық қолдау

диагностика, түзете-дамыту жұмысы және кеңес беруді қамтиды.

3-тарау, 14-тармақ. Қолдау арнайы даярлығы бар мамандармен жүзеге асырылады.

7. Қазақстан Республикасында инклюзивті саясатты дамытудың 2025–2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы (ҚР Үкіметінің 2024 жылғы 30 желтоқсандағы № 1143 қаулысы) 4-бөлім. Инклюзивті білім беру саласында педагог кадрлардың біліктілігін арттыру – басым бағыттардың бірі.

8. Бала құқықтары туралы БҰҰ Конвенциясы (Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1994 жылғы 8 маусымдағы № 53-ХІІ Қаулысымен ратификацияланған) және Мүгедектер құқықтары туралы БҰҰ Конвенциясы (Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 20 ақпандағы № 175-V Заңымен ратификацияланған).

2-модуль. Нейропсихологияның негізгі ұғымдары мен бағыттары

Бұл модуль нейропсихологияны ерекше ғылым ретінде қарастырады. Ол нейропсихологияның тарихын және оның негізгі ұғымдары мен зерттеу бағыттарын қамтиды. Нейропсихологияның әдістемелік негіздері, мақсаттары, принциптері, тәсілдері. Мидың құрылымдық-функционалдық моделі. Ми, орталық жүйке жүйесі және жоғары психикалық қызметтер туралы жалпы түсініктер. Нейропсихологияда қолданылатын заманауи теориялар мен терминология туралы жан-жақты түсінік қалыптастырады.

3-модуль. Нейропсихологиялық диагностика

Бұл модуль нейропсихологиялық диагностиканың кезеңдерін және балаларды нейропсихологиялық тексерудің ерекшеліктерін қарастырады.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды нейропсихологиялық бағалау. Диагностикалық нәтижелерді талдау және нейропсихологиялық бағалау деректерін сандық бағалауы.

4-модуль. Түзету-дамыту іс-әрекетінің түрлері

Бұл модуль диагностика нәтижелерін ескере отырып түзету сабақтарын жоспарлауды және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін жеке түзету бағдарламаларын қалыптастыруды қарастырады. Түзету-дамыту сабақтарының түрлері, түзету-дамыту сабақтарда қолданылатын нейропсихологиялық әдістер мен тәсілдер. Түзету сабақтарының тиімділігін арттыру үшін жүйке-психикалық түзету түрлерінің бірі ретінде балалардың жоғары психикалық функцияларын дамытуға ықпал ететін «мишық және жарты шараралық ынталандыру әдісін» қолданатын сабақтар ұсынылады.

Біліктілікті арттыру курсы 80 академиялық сағатты құрайды. Ғылыми және оқыту технологияларындағы жаңалықтарды ескере отырып, сабақ кестесін құру кезінде бағдарламаның пәні өзгеруі мүмкін.

Бағдарлама тақырыптары:

№	Сабақтың тақырыбы	Теориялық сабақтар	Өзіндік жұмыс	Барлығы
1	2	3	4	5
1-модуль. Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету				
<i>Оқытудың күтілетін нәтижелері:</i> Орта білім беру жүйесіндегі мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттары мен принциптерін білу және мүмкіндігі шектеулі балаларды түзету-дамытудағы қолдау.				
1.1	- «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2007 жылғы 27 шілде, № 319-III) 1-тарау. Жалпы ережелер. 1-бап, 21-1, 21-2-тармақтар, 8-бап, 7-тармақ. 3-тарау. Білім беру жүйесі. 24-бап, 5-тармақ. 5-тарау. Білім беру қызметінің субъектілері. 51-бап, 2-тармақ. 51-бап, 6-тармақ. -«Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2019 жылғы 27 желтоқсан, № 293-VI) 2-тарау. Педагогтің мәртебесі. 5-бап, 1-тармақ, 1, 3 тармақшалар. 8-бап, 1-тармақ, 2) тармақ.	1	1	2
1.2	- «Мүмкіндігі шектеулі балаларға әлеуметтік және медициналық педагогикалық түзеу арқылы қолдау көрсету туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (2002 жылғы 11 шілде, № 343-II) 1-тарау. Жалпы ережелер. 1-бап. Түзете-дамыту көмегі психологиялық-педагогикалық диагностика мен түзету жұмысын қамтиды. 2-тарау. Түзету арқылы қолдау көрсету жүйесі. 8-бап, 1-тармақ. 9-бап.	1	1	2
1.3	- «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Заң (2002 жылғы 8 тамыз, № 345-II) 15-бап, 1-тармақ. 24-бап, 1-тармақ. - ҚР Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3	1	1	2

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

	тамыздағы № 348 бұйрығы (Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттары) 2-бөлім, 11-тармақ. 5-бөлім, 65-тармақ			
1.4	- ҚР Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 12 қаңтардағы № 6 бұйрығы «Білім алушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету қағидаларын бекіту туралы» 2-тарау, 8-тармақ. 3-тарау, 14-тармақ.	1	1	2
1.5	- Қазақстан Республикасында инклюзивті саясатты дамытудың 2025–2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы (ҚР Үкіметінің 2024 жылғы 30 желтоқсандағы № 1143 қаулысы) 4-бөлім. - Бала құқықтары туралы БҰҰ Конвенциясы (Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1994 жылғы 8 маусымдағы № 53-ХІІ Қаулысымен ратификацияланған) және Мүгедектер құқықтары туралы БҰҰ Конвенциясы (Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 20 ақпандағы № 175-V Заңымен ратификацияланған).	1	1	2
Барлығы:		10		
2-модуль. Нейропсихологияның негізгі ұғымдары мен бағыттары				
<i>Оқытудың күтілетін нәтижелері:</i> Нейропсихологияның теориялық негіздерін білу. Мидың құрылысы туралы жалпы түсінік. Нейропсихологияда қолданылатын терминологияны білу.				
2.1	Нейропсихологияның әдістемелік негіздері, мақсаттары, принциптері және әдістері.	2	3	5
2.2	Ми, орталық жүйке жүйесі және жоғары психикалық қызметтер туралы жалпы түсініктер.	3	3	6
2.3	Нейропсихологиялық диагностика мен түзету-дамыту жұмыстарында қолданылатын терминдер.	3	2	5
Барлығы:		16		
3-модуль. Нейропсихологиялық диагностика				
<i>Оқытудың күтілетін нәтижелері:</i> Нейропсихологиялық диагностика жүргізе білу. Диагностикалық нәтижелерді талдау және баланың нейропсихологиялық бағалау деректерінің сандық бағасын дайындау мүмкіндігі.				
3.1	Нейропсихологиялық диагностиканың кезеңдері	3	4	7
3.2	Балаларды нейропсихологиялық бағалаудың ерекшеліктері.	3	4	7
3.3	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың диагностикасы	4	4	8

3.4	Диагностикалық нәтижелерді талдау және нейропсихологиялық диагностикалық мәліметтерді сандық бағалау	3	4	7
Барлығы:		29		
4-модуль. Түзету-дамыту іс-әрекетінің түрлері				
<i>Оқытудың күтілетін нәтижелері:</i> диагностиканың нәтижелерін ескере отырып жеклеген бағдарламаны әзірлеу мүмкіндігі. Балалармен түзету жұмыстарында әртүрлі нейропсихологиялық әдістер мен тәсілдерді қолдану.				
4.1	Жекеленген түзету бағдарламаларын әзірлеу.	3	3	6
4.2	Түзету-дамыту жұмыстарының түрлері.	3	3	6
4.3	Нейропсихологиялық әдістер мен әдістер.	2	3	5
4.4	Түзету сабақтарындағы тиімді әдістер.	2	2	4
4.5	Қорытынды тестілеу. Жобаны қорғау.	0	4	4
Барлығы:		25		
Барлығы:		80		

6-бөлім. Оқыту процесін ұйымдастыру

Біліктілікті арттыру курстары білім беру бағдарламаларын әзірлеуді, келісуді және бекітуді, сондай-ақ педагогтердің қызметін курстан кейінгі сүйемелдеуді және білім беру бағдарламаларының тиімділігіне мониторингті, біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру мен өткізуді регламенттейтін Ережеге сәйкес ұйымдастырылады:

- 1) еңбек қызметінен қол үзбей (оның ішінде қашықтықтан оқыту тәсілімен);
- 2) жалақысын сақтай отырып, еңбек қызметінен қол үзіп (оның ішінде қашықтықтан оқыту тәсілімен);
- 3) аралас (қашықтықтан оқытуды қолдана отырып, күндізгі).

Курсты өткізу кезеңінде жеке дәрістер оқуға және практикалық сабақтарды жүргізуге ұйым әдіскерлерді, педагогтарды, білім беру ұйымдарының басшыларын, практикаларды, өндірістік кәсіпорындардың мамандарын, өңірлік кәсіпкерлер палаталарының, жұмыс берушілер қауымдастықтарының өкілдерін тартады.

Оқу процесі оқу жоспарымен, жылдық кестемен, ұйымның сабақ кестесімен реттеледі.

Курстың ұзақтығы: 80 сағат

Біліктілікті арттыру курсының оқу процесін ұйымдастыру шарттары:

- 1) белгіленген оқу жоспарына, сабақ кестесіне сәйкес оқуға;
- 2) оқу тәртібі мен мінез-құлық нормаларын сақтауға, оның ішінде профессор-оқытушылар құрамына және басқа да білім алушыларға құрмет

көрсетуге, олардың ар-намысы мен қадір-қасиетіне қол сұғпауға;

3) біліктілікті арттыру курсының кестесіне сәйкес барлық сабақтардың кемінде 80% - қатысуға;

4) алынған ең жоғары балдың кемінде 50% көлемінде қорытынды тестілеуден өтуге міндетті.

Курстың мақсатты тыңдаушылар тобы: педагогтар, дефектологтар, мектепке дейінгі ұйымдардың және жалпы орта білім беру мекемелерінің педагогтары, түзету мектептерінің мамандары, оңалту орталықтарының қызметкерлері, ПМПК (психологиялық-медициналық-педагогикалық консультациялар) мамандары, сондай-ақ балаларға қосымша білім беру бағдарламаларын жүзеге асыратын ұйымдардың және меншік нысанына қарамастан бейінді мамандары жатады.

7-бөлім. Бағдарламаны оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету – Бағдарламаның модульдері бойынша қажетті барлық оқу-әдістемелік материалдардың көмегімен балаларға қосымша білім беру ұйымдарының педагогтері мен бейіні бойынша мамандарын оқытуды ұйымдастыру және оны іске асыру үшін қажетті жиынтық.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету мынадай материалдарды қамтиды:

- оқу-әдістемелік құралдар;
- тренер /оқытушы / тьютор, тыңдаушыға арналған әдістемелік ұсынымдар;
- дәріс материалдары;
- практикалық сабақтардың материалдары;
- дағдыларды білу және меңгеру, бақылау материалдары;
- гlossарий (анықтамалық, сөздік);
- таныстырылым және үлестірмелі материалдар;
- практикалық сабақтың әдістемелік материалдары;
- аудио, бейне және мультимедиялық материалдар;
- республиканың қосымша білім беру ұйымдары педагогтерінің әдістемелік әзірлемелері;
- бейне сабақтар, тренингтер, шеберлік сыныптар;
- интернет ресурстар;
- негізгі, қосымша әдебиеттер ретінде тыңдаушыларға ұсынылатын оқу - әдебиеттерінің тізімдері.

Оқу-әдістемелік кешендер басылымы (кітаптар, кітапшалар) нұсқасында, электронды түрінде де қолданылуы мүмкін.

Оқу-әдістемелік қамтамасыз ету Бағдарламаның модульдері бойынша:

1) нормативтік құқықтық модуль – Қазақстан Республикасының білім мәселелері бойынша заңнамалық және нормативтік - құқықтық актілерімен;

2) психологиялық-педагогикалық модуль – электрондық оқыту ресурстарымен (аудио, бейне материалдары, анимация және кескінмен сипаттау),

тренингтің, практикалық сабақтың әдістемелік материалдарымен;

3) теориялық-технологиялық модуль – оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастыру бойынша бағдарламалармен, білім мазмұнын жаңарту бойынша әдістемелік ұсынымдармен, оқу-әдістемелік құралдарымен, оқу-анықтамалық (гlossарий, анықтамалық, сөздік және басқа) материалдарымен;

4) практикаға бағдарланған модуль – заманауи оқу-әдістемелік кешендердің, практикалық сабақтардың, шеберлік сыныптардың, тренингтердің, коучингтер, таныстырылым материалдарының әзірлемелерімен;

5) әр модуль – басылып шыққан немесе электронды нұсқадағы дәрістердің материалдарымен іске асырылады.

8-бөлім. Оқыту нәтижелерін бағалау

Оқыту нәтижелерін бағалау жобаны қорғау, тестілеу нысанында жүргізіледі (1-қосымша).

Жобаны қорғау жеке жұмыс түрінде өтеді. Әр тыңдаушы өз жобасын дайындайды.

Өзіндік жұмыс барысында тыңдаушылар қызметті жоспарлады, ұйымдастыруды және талдауды көздейтін жеке тапсырманы орындайды.

Қорытынды тестілеу біліктілікті арттыру курстары бағдарламасының мазмұны бойынша сұрақтарға жауаптарды қамтиды. Қорытынды тестілеу үшін ең жоғары балл - 100 балл, ең аз - 50 балл.

50 және одан көп балл алған тыңдаушыға сертификат беріледі. Әйтпесе, біліктілікті арттыру курсы тыңдау туралы анықтама беріледі.

Сертификат алмаған тыңдаушылардың мүмкіндігі бар:

- 1) жылына бір реттен артық емес білімді қайта бағалауға;
- 2) тыңдаушылардың келесі ағымымен білімді қайта бағалауға;
- 3) ағымдағы жыл ішінде дәлелді себептермен бір ағыннан екінші ағынға ауыстыруға құқылы.

- 4) растайтын құжаттарды ұсына отырып, дәлелді себеппен үзілген курсты аяқтауға құқылы.

Біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламасына сәйкес қорытынды бағалаудан сәтті өткен тыңдаушыларға тақырып пен сағат көлемі көрсетілген біліктілікті арттыру курстарының тақырыбы бойынша сертификат беріледі.

9- бөлім. Курстан кейінгі сүйемелдеу

Курстан кейінгі сүйемелдеу білім беру бағдарламаларын әзірлеуді, келісуді және бекітуді, сондай-ақ педагогтердің қызметін курстан кейінгі сүйемелдеуді және білім беру бағдарламаларының тиімділігіне мониторингті, біліктілікті

арттыру курстарын ұйымдастыру мен өткізуді регламенттейтін ережеге сәйкес ұйымдастырылады.

Курстан кейінгі қолдаудың мазмұны біліктілікті арттыру курстарының білім беру бағдарламаларының мақсаттарымен, міндеттерімен және күтілетін нәтижелерімен анықталады.

Педагог қызметін курстан кейінгі сүйемелдеуді жүргізу нысандарына мыналар жатады:

1) тыңдаушыларға олардың педагогикалық, зерттеу және рефлексивті қызметінде әдістемелік, консультациялық көмек көрсету;

2) педагогикалық және зерттеу қызметінің нәтижелерін жариялауды дайындауда консультациялық көмек көрсету;

3) педагогтердің кәсіби қоғамдастықтарының жұмысын ұйымдастыру және қолдау, оның ішінде тәжірибе алмасу жөніндегі іс-шараларды (конкурстар, конференциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер және басқа да білім беру іс-шаралары) өткізу.

Курстан кейінгі сүйемелдеу нәтижелерін талдау және білім беру бағдарламаларының тиімділігіне мониторинг үш жылда кемінде 1 (бір) рет жүргізіледі.

10- бөлім. Негізгі әдебиеттер тізімі:

Қосымша әдебиеттер тізімі:

1. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-III Заңы.

2. Қазақстан Республикасының «Кемтар балаларды әлеуметтік және медико-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» 2002 жылғы 11 шілдедегі № 343 Заңы.

3. Қазақстан Республикасы Ғылым және білім министрінің 2023 жылғы 24 қазандағы №544 және Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 24 қазандағы №322 «Формальды емес білім беру арқылы алынған оқыту нәтижелерін, сондай-ақ кәсіптік біліктілікті тану нәтижелерін тану қағидаларын бекіту туралы» бірлескен бұйрығы.

4. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын бекіту туралы» 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығы.

5. Қазақстан Республикасы Ғылым және білім министрінің м.а «Жоғарғы және жоғарғы оқу орнынан кейінгі білімі бар кадрларды даярлау бағыттарының сыныптауышын бекіту туралы» 2023 жылғы 21 шілдедегі №327 бұйрығы.

6. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста: Учебное пособие. - 6 изд.- М: Генезис, 2024.

7. Семенович А.В. Нейропсихологическая коррекция в детском возрасте. Метод замещающего онтогенеза: Учеб.пособие. - М: Генезис, 2024.

8. Ж.М.Глозман, А.Е. Соболева, Ю.О.Титова Нейропсихологическая диагностика детей дошкольного возраста. 1 часть. Теоритическое и методологические основы нейропсихологической диагностики в дошкольном возрасте. М: Айрис пресс, 2024.

9. Ж.М.Глозман, А.Е. Соболева, Ю.О.Титова Нейропсихологическая диагностика детей дошкольного возраста. Часть 2. Диагностический альбом для нейропсихологического обследования дошкольников. М: Айрис пресс, 2024.

10. Ж.М.Глозман, А.Е. Соболева, Ю.О.Титова Нейропсихологическая диагностика детей дошкольного возраста. Часть 3. Формы протоколов для нейропсихологического обследования дошкольников и опросников для их родителей. М: Айрис пресс, 2024.

Қосымша әдебиеттер тізімі:

1. Е.Ю.Балашова, Ковязина М.С. Нейропсихологическая диагностика в вопросах и ответах изд. Генезис.

2. Е.Ю.Балашова Ковязина М.С. Нейропсихологическая диагностика. Классические стимульные материалы изд. «Генезис» 2007.

3. Сунцова А.В., Курдюкова С.В. Изучаем пространство с нейропсихологом

4. Л.С. Цветкова «Актуальные проблемы нейропсихологии детского возраста» М., 2001.

Қорытынды жұмыстарды бағалау критерийлері

Өзіндік жұмысты бағалау критерийлері:

Курстың даму деңгейін анықтау үшін келесі параметрлер қолданылады:

- 1) оқытылатын модуль бойынша оқу материалының мазмұнын игеру;
- 2) зерттелетін материалды практикалық қолдану;
- 3) ақпаратты талдау және синтездеу;
- 5) қорытынды жасай білу.

Тыңдаушылардың өзіндік жұмысты орындау бойынша білімдерін бағалау балдарды бес балдық жүйеге ауыстыру арқылы жүзеге асырылады:

- 1) «Өте жақсы»: 9-10 балл (85-100%);
- 2) «Жақсы»: 7-8 балл (75-84%);
- 3) «қанағаттанарлық»: 5-6 балл (50 - 74%).

Жобаны бағалау критерийлері

Курстың даму деңгейін анықтау үшін келесі параметрлер қолданылады:

- 1) жобаның негіздемесі;
- 2) жобалық идеяның креативтілігі;
- 3) жобаны іске асыру жоспары;
- 4) алған білімдерін көрсету;
- 5) әлеуетті нәтижелілік.

Жобаның құрылымы

Бір жобалық тақырыпта 4-5 тыңдаушыдан тұратын топ жұмыс істейді. Әр топ өз жобасын дайындайды.

Жоба келесі құрылымдық элементтерден тұрады:

1) титул парағы (ұйымның атауы, әзірлеушінің Т.А. Ә., жылы, қаласы көрсетіледі).

2) Мазмұны (Кіріспе, Негізгі бөлім, қорытынды, қосымша).

3) кіріспе (тандалған тақырыптың өзектілігі, жұмыстың мақсаттары мен міндеттері, негізгі проблеманы тұжырымдау және қысқаша сипаттау негіздемесі беріледі).

4) Негізгі бөлім (кіріспеде қойылған мәселе ашылады, қолда бар тиімді практиканың көздері мен материалдарында жобалық идея баяндалады, жобаны іске асырудың іс-қимылдары (кезеңдері) жоспарланады, жобаны бағалау критерийлері, көрсеткіштері, индикаторлары және оның болашақ дамытушы, оқытушы, қалыптастырушы әсері айқындалады.

5) қорытынды (жобаның тәуекелдері тіркеледі, жалпылау жасалады немесе зерттеу нәтижелерін нақты пайдалану бойынша практикалық ұсынымдар беріледі).

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

- 6) пайдаланылған көздердің тізімі.
 - 7) қосымшалар (қажет болған жағдайда).
 - 8) слайд түріндегі Презентация.
- Жобаны бағалау критерийлері:
- 1) жобаның негіздемесі;
 - 2) жобалық идеяның креативтілігі;
 - 3) жобаны іске асыру жоспары;
 - 4) алған білімдерін көрсету;
 - 5) әлеуетті нәтижелілік.

Жобаның бағалау парағы

	Критерийлер	Ұпайлар	Пікірлер орны
1	Зерттеу мәселесін тұжырымдау		
2	Қойылған мәселелердің, мақсаттар мен міндеттердің жоба тақырыбына сәйкестігі		
3	Жобада инновациялық тәсілдерді пайдалану, жаңалығы		
4	Жобаны іске асыру кезеңдерінің құрылымдылығы, логикалылығы, жүйелілігі, толықтығы		
5	Педагогикалық міндеттерді шешуде ойындарды қолданудың мақсаттылығы		
6	Жобаны іске асырудың перспективасы Нәтижелерді тарату (диссеминация)		
	Ұпай саны		

Жобалық жұмыстың тұсаукесерін бағалау үшін келесі критерийлер бөлінеді:

0 балл-іске асырылмаған;

1 балл – ішінара іске асырылды;

2 балл-толық іске асырылды.

Жоба бойынша ең жоғары балл саны-12 балл.

Жұмыс үшін балл сомаларын дәстүрлі бағалау нормаларына аударуды келесі схема бойынша жүзеге асыруды ұсынамыз:

«5» (өте жақсы) бағасы 11-12 балл сомасына қойылады.

«4» ұпайы (жақсы) 8-10 баллға сәйкес келеді.

«3» (қанағаттанарлық) балл 6-7 балл сомасына сәйкес келеді.

Тестілеуді бағалау критерийлері

Ке АҚ «Ұлттық Балаларды оңалту орталығы»

	Модульдердің атауы	Сағат саны	Сұрақтар саны
1.	1-Модуль. Нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету	10	5
2.	2-модуль. Нейропсихологияның негізгі ұғымдары мен бағыттары	16	8
3.	3-модуль. Нейропсихологиялық диагностика	29	16
4.	4-модуль. Түзету-дамыту іс-әрекетінің түрлері.	25	15
	Барлығы	80	44

Ұпайларды (Балдарды) бағалау шкаласы

баға	Орындалу шегі%	Балдар (ұпайлар)
5	90%-100%	29-35
4	75-89%	23-28
3	50-74%	15-22
2	50% аз емес	20 балдан аз емес